

VERTEC.

Izhaja
1. dné v
mesecu
in stoji
za celo
leto po
pošti
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
Brez
pošte:
za celo
leto 2 gl.
40 kr.,
za pol
leta 1 gl.
20 kr.

Naroč-
nina naj
se na-
prej pla-
čuje in
pošilja
ured-
ništvu v
špital-
skih
ulicah
hž št.
273
v Ljub-
ljani.
(Lai-
bach.)

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 9.

V Ljubljani 1. septembra 1874.

Leto IV.

V i l a.

(Češka narodna pripovedka Božene Němčeve; poslov. Iv. T.)

Betuška je bila mlada in zala deklica; nje mati je bila vdova, ter nij imela nič razven siromašne kóčice in dveh koz; a poleg vsega tega je bila Betuška vendar zmirom vesela in zadovoljna. — Počenši od rane pomládi do pozne jeseni je pasla materini dve kozi v bližnjem brezíku (brezovji). — Kedar koli je šla Betuška zjutraj s kozama na pašo, vteknila jej je mati v torbico kos kruha in vreteno, rekoč: „gledaj Betuška, da z večera prineseš polno vreteno domóv!“ A Betuška preslice nij imela, zato jej je mati predívo vselej okolo glave omotala. Potem Betuška vzame torbico, in hajdi za kozama, veselo si prepevájé do bližnjega brezíka. — Kozi, v gozd dospévši, začneta se pasti, a Betuška sede v hlad pod košato drevo, ter jame presti; z levo roko si vleče predívo z glave, a z desno derží vretence, ki je veselo sverčálo po zemlji.

Tako sedéč poje vesele pesence, da se daleč po gozdu razlega. Opazivši na solnci, da je uže poludne, odloží takój vretence, pokliče materini kozi k sebi, ter vsakej pomolí kosček kruha, da bi se zabavljali ter nikamor ne odšli, ker ona se odpravlja v gozd, iskat si malo jagod ali kacega družega ovočja, ki je ob tem času bilo uže dozorelo. To, kar je našla, bila je potem nje slaščica h kruhu. Ko je bila s kosilcem gotova, veselo je poskočila, roki dela križem ter prepevájé začela plesati. — Solnce je bilo videti, kakor da se jej skrozi zeleno listje košatega drevesa smeje, a kozi sta legli pokraj nje v mehko travo, misléč si: „kako veselo pastirico imamo!“

Ko se Betuška napleše, jame zopet pridno presti do večera; a na večer domóv prišedši nij bilo materi nikoli treba hudovati se na Betuško, kajti vreteno je bilo vselej polno.

Necega dné, ko se Betuška po starej návadi baš o poludne po siromašnem obédu zopet pripravljá na ples, prikaže se jej prekrasna gospá. Obleko je imela belo, kakor sneg, a tenko in prozorno, kakor pájčevina. Od glave do pasú so jej viseli dolgi zlati lasje, a na glavi je nosila prelep venec gozdnega cvetja. — Betuška se te prikazni zeló prestraši. — Gospá se jej sladko nasmehne ter prijazno reče: „Betuška, kaj ne, da rada plešeš?“

Betuška sliši, kako jo neznana gospa lepo ter ljubeznjivo nagovóri, in mine jo takój ves strah, ter jej odgovóri: „da, da, plesala bi ves dan!“ — „„Pojdi zatorej, da zapleševi skupaj; jaz te naučim,““ velí prekrasna gospa, prime Betuško za roki ter se zavertí z njo okrog. A jedva sta se začeli kretati, zasliši se jima nad glavo tako prijetna glasba, da je Betuški od radosti serce v persih poskakovalo. Veseli pevci so sedeli po brezovih vejah v černih, modrih in pisanih suknjicah. In kaj bi ne! To je bil shod samih izbranih pevcev, ki so se na povelje prekrasne gospe takój sešli po zelenih vejah. Bili so: slavci, zébe, skorjánci, liščki, zeleni vrabci, drozgi in kos, ki je tudi velik umételjnik v petji.

Betuški sta lici zažaréli, oči so se jej blisketale od veselja, kakor živ ogenj, pozabila je vretena in kóz ter gledala samo prekrasno družíco, s katero se je po bliskovo vertéla po zeleni travi. In tako sta plesali od poludne dor do večera, a Betuška nij prestala plesati, niti sta jo nogi boleli! — Zdajci prestane lepa gospa, Betuškina družíca, ter v tem hipu tudi glasba umolkne, baš po prigovoru: kakor prišlo, tako prešlo.

Betuška začne razgledávati, in evo! solnce se je uže nagibalo za gore; stezáje roki nad glavo dotakne se okolo glave ovitega predíva in spomni se vretena, ležečega tamkaj v travi, da nij polno. Vzame z glave predívo, dene je z vretenom vred v torbico, pokliče kozi ter se napravi domóv. A Betuška denes domóv idóč nij prepevala, kakor je to bila drugekrati njena navada, nego jezila se je, da se je dala neznanej góspé prevariti; obétala je tudi ob enem, ako bi se še kedaj ta gospa prikazala, da je ne bi poslušala. — Kozi, ki nista slišali za soboj veselega petja, ozírali sta se ali za njima res gre njíju prava pastirica. — Tudi mati se je čúdila, kako da hčerka denes ne poje, ter je vpraša, ali je morda bolna in zato ne poje? „Ne, mati, nijsem bolna, a gerlo mi je od samega petja uže usehnílo ter zato ne pojem,“ — tako se izgovarja Betuška ter odide spravljat vretena in neizpredenega predíva. Vedela je Betuška, da mati preje takój ne izmotava z vretena, zato je hotela jutrodan prihiteti, kar je denes zamudila, ter baš zategadelj materi niti besedice ne zine o prekrasnej góspé, s katero je plesala tam v zelenem brezíku.

Druzega dne žene Betuška po starej navadi zopet kozi na pašo, ter idóč poje vesele pesence. V gozd dospévši začneta se kozi pasti, a ona séde pod drevo, vzame vreteno v roko ter prede in poje, kajti o petji gre delo bolje od rok. Poldne je bilo uže blizu. Betuška pomolí kozama po zalogáj kruha, odide berzo po jagode ter povernívši se jame obedovati in se s kozama razgovarjati.

„Oh, moji kozíci, denes vama ne smem plesati,“ govóri Betuška, ko je po obedu iz krila pobirala drobtinice ter je metala na kamenje, da je ptice poberó. „A zakaj ne bi smela? zasliši se ljubeznjiv glas, in v tem hipu stóji pred njo zopet ona prekrasna gospa, kakor da je z oblaka padla. Betuška se je zdaj še bolj ustraši, nego-li prvič, ter zamiží, samo da je ne bi videla. A ko gospa zopet povpraša, kakor poprej, žalostno odgovóri Betuška: „oprostite, pre-

krasna gospa, ne morem niti smem z vami plesati, ker zopet ne bi zveršila dela, a mati bi se hudovala ná-me. Denes, predno solnce zaíde, treba da nadomestim, kar sem včera zamudila.“ — „„Pojdi samo plesat; dokler solnce zaíde, najde se tudi pomoč!““ dé gospá in prime Betuško za roki, a pevci po brézovih vejah se zopet oglasé. Plesalki se zavertita v kolo, da je bilo veselje gledati. Krasna gospa je denes plesala še mnogo lepše, nego li včera, a Betuška nij obrnila očesa od nje in tako pozabila dela ter tudi koz. Zdaj gospa prestane, glasba umolkne, a solnce se je bilo uže nagnilo k zapadu. Betuška vzdigne roki nad glavo, okolo katere je bilo ovito neizpredeno predívo, ter začne milo jokati. A krasna gospa jej vzame z glave neizpredeno predívo, omotá ga okolo tenke brezove šibe, vzame vreteno ter stane presti. Vreteno je na zemlji samo sverčálo in rastlo in rastlo. Predno je solnce padlo za goro, bilo je vse predívo izpredeno, tudi tisto, kar Betuška včera nij bila izprela. Potem jej krasna gospa dá polno vreteno in reče: „ná, motaj a ne mermraj; dobro pómni moje besede: mótaj a ne mermraj.“ To rekši izgine, kakor da bi se v tla vgreznila.

Betuška je bila zadovoljna ter si mislila: „ker je tako poštena, plesati hočem ž njo zopet, ako še kedaj pride.“

Denes je Betuška zopet veselo pela, da sta kozi rajši domóv šli. Ko domóv pride, jezna je mati pričakuje. Hoteč po navadi prejo izmotati, videla je, da vreteno nij polno; zato se je na Betuško jezila.

„Kaj si včera delala, da nijsi zveršila svojega posla?“ reče mati.

„„Oprostíte, mati, včera sem malo poplesala,““ Betuška ponižno reče, in materi pokaže vreteno ter dostavi: „nu pogledite, zato je denes prepolno.“ Mati ničesar ne odgovori, nego odide kozi mlést, a Betuška vreteno spravi. Hotela je materi povedati, kaj je videla v gozdu, a mislila je: „ne, dokler se mi gospa zopet ne prikaže ter je ne povprašam, kedó in kaj je, stóperv potlej materi povem o njej.“ Kakor je dejala, tako je tudi storila, in denes nij še ničesa povedala materi o čudnej prikazni v gozdu.

Tudi tretji dan žene Betuška zgodaj zjutraj materini kozi v gozd na pašo. Tam v hlad sede pod košato drevo ter začne presti. — Ko je bilo okolo poludne, položi vreteno stráni v travo, pomolí kozama po košček kruha, nabere jagod, naobeduje se, ter pticam drobtinice metáje vesela govóri: „ljubi moji kozíci, denes hočem zopet plesati.“ — V tem veselo poskoči, roki dene križem ter je baš hotela poskusiti, ali zna tako plesati, kakor óna prekrasna gospa, — a gospa stóji uže pred njó.

„Skupaj hočevi plesati, skupaj,“ reče gospá ter se Betuški prijaznjívo nasmehne, nežno jo prime za roko, in v tem hipu se zasliši tudi veselo petje z bližnjega drevesa, da sta bili prisiljeni sukati se v plesanji s hitrim korakom povsod okolo. Zopet je Betuška pozabila vretena in materinih koz, ničesa nij videla, samo krasno gospó, katere vitko telo se je na vse strani gibalo, kakor verba; slišala ničesa nij, razven čarobne glasbe, po katerej nje nogi, rekel bi, sami poskakujeta. Tako sta plesali od poludne dor do večera. — Gospa zdaj prestane in glasba umolkne. Betuška se ozre ter vidi, da je bilo solnce uže za gorami. Jokáje začne stezati nežni ročici, a pogledavši na vreteno, misli v sebi: kaj li mati poreče.

„Daj mi sem torbico; jaz ti nadomestim, kar si denes zamudila,“ reče zala gospá. Betuška jej torbico podá, a ona v tem hipu z njo mahne, ter jo

kmalu zopet verne, rekoč: „ne tukaj, nego domá pogledi, kaj imaš v njej; potem izgine, kakor da bi jo sam veter odnesel. Betuška se je bala, takój v torbico pogledati, a ko je bila na polu pota, nij si mogla kaj, da ne bi pogledala vanjo. Torbica je bila tako lehka, da bi kedó mislil, v njej res ničesa nij; zato jo je gnalo, pogledati, ali je nij gospa morebiti prevarila. A kako se ustraši, ko torbico najde polno brezovega listja! — Zdaj začne gorko jokati, ter se jezi, da se je dala tako lahko prevariti. V serditosti verže iz torbice polno pest listja; hotela je vse iztresti, a mislila je: „ej, rajša potresem to listje v hlev pod kôzi, da bosta imeli mehko ležišče.“ Tako ostavi listje v torbici. Nekoliko se je bala domóv iti. Na hižnem pragu je pričakuje mati, vsa nekako osupla. „Za Boga, kakšno vreteno preje si mi včeraj prinesla, draga Betuška?“ To so bile nje prve besede.

„„Zakaj?““ bojazljivo vpraša Betuška. — „Ko si ti zjutraj s kozama odšla na pašo, grem jaz prejo motat. Motam in motam — a vreteno je zmirom polno — jedno, dve, tri motovila namotam — a vreteno še nij prazno! Ki vrabec je to prel!“ rečem serdita, in evo, v tem hipu je nestalo preje z vretena, kakor da bi jo kedó odpihnil. Povedi mi, kaj je to?“ — Zdaj Betuška vse na tánko materi pové, kaj se je na paši dogodilo.

„To je Vila,“ zavpije mati vsa prestrašena. „Okolo poludne in z večera jim je ura, da se igrajo. Posebno mladim deklicam so dobre, ter je često bogato obdaré. Vidiš, da si mi to poprej povedala, ne bila bi mermrala in zdaj bi imela polno sobo preje.“

Betuška se opomni torbice ter misli, da bi vendar kaj moglo v njej biti pod ónim brezovim listjem. Tedaj izvleče vreteno ter neizpredeno predívo iz torbice, potlej pogleda vá-njo in na vse gerlo zavpije: „mati, čuda velicega!“ Tudi mati pogleda, in začudi se, da víje z rokama, kajti brezovo listje se je izpreménile v samo čisto zlato! „Gospa mi je še rekla: ne tukaj, nego domá pogledi, kaj imaš v torbi, a jaz neumnica je nijsem slušala,“ serdita reče Betuška. „„Sreča tvoja, da nijsi vsega listja iztresla,““ odgovóri mati. — Jutro dan mati sama odide tja, kjer je Betuška polno pest listja iztresla, ali na cesti nij bilo ničesa, razven samega pustega brezovega listja. A imeli sta uže zdaj mnogo bogastva, ki ga je Betuška prinesla k hiži. Mati si je kupila zemljišče, katero je rodilo dosti lepega pridelka. Betuška je odsihdob nosila krasno obleko in koz jej uže nij bilo treba pasti. A da si tudi je bila vsa vesela in srečna, vendar jej nobena stvar nij zadala toliko veselja, kolikor plesanje s prelepo Vilo. Često je samo zaradi tega hodila v gozd, da bi še kje našla in videla óno krasno gospo; a zaman, — Vile nij potem nikedar zopet bilo.

Zvit popotnik.

Nekdaj, ko so se ljudje še s pošto vozili, bilo je popotovanje mičnejše, poučljivejše in veseléjše, nego li zdaj, ko v naglem teku od kraja do kraja po železnem tiru derčimo; kajti bilo je tedaj popotnikom več prilike in časa, videti tuje ljudi in njih običaje ter ogledovati prijetne kraje, kodar so se vozili.

Kar so zdaj ob železnih cestah kolodvori, to so bila tedaj v malem poštna postojíšča. Na pošti je bivala keréma, kjer je uže vselej popotnikov pripravljen